

DOBRA EKONOMIJA U DOBRIM PRIMJERIMA

Izveštaj o poduzetništvu u tranziciji prema postkarbonskom društvu

JEDNAKOST
SOLIDARNA
PRAVEDNA
RAZNOLIKA
PODUZETNIŠTVO
DIREKTNA
LOKALNA
EKOLOŠKI ODRŽIVA
DOBRA EKONOMIJA
ODGOVORNOST
OTPORNOST NA KRIZU
ETIKA
LOKALNA
PRAVEDNA
DIREKTNA
ETIKA
ODRŽIVOST
JEDNAKOST
SIGURNOST
PRAVEDNA
RAZNOLIKA
IZBOR
ETIKA

SIGURNOST

JEDNAKOST

ETIKA

LOKALNA

DIREKTNA

IZBOR

ZAJEDNIČKA

ETIKA

LOKALNA

PRAVEDNA

ODRŽIVOST

EKOLOŠKI ODRŽIVA

OTPORNOST NA KRIZU

DOBRA EKONOMIJA

RAZNOLIKA

IZBOR

ETIKA

ODGOVORNOST

OTPORNOST NA KRIZU

DOBRA EKONOMIJA

RAZNOLIKA

RAZNOLIKA

EKOLOŠKI ODRŽIVA

SIGURNOST

BLAGOSTANJE

DRUŠTVENO

SOCIJALNO DRUŠTVENO

LOKALNA

ZAJEDNIČKA

OTPORNOST NA KRIZU

ETIKA

SOLIDARNA

BLAGOSTANJE

SIGURNOST

LOKALNA

INOVACIJA

ODGOVORNOST

DEMOKRACIJA

OTPORNOST NA KRIZU

ETIKA

PODUZETNIŠTVO

LOKALNA

INOVACIJA

ODGOVORNOST

ETIKA

PODUZETNIŠTVO

JEDNAKOST

SIGURNOST

PRAVEDNA

RAZNOLIKA

IZBOR

ETIKA

SOLIDARNA

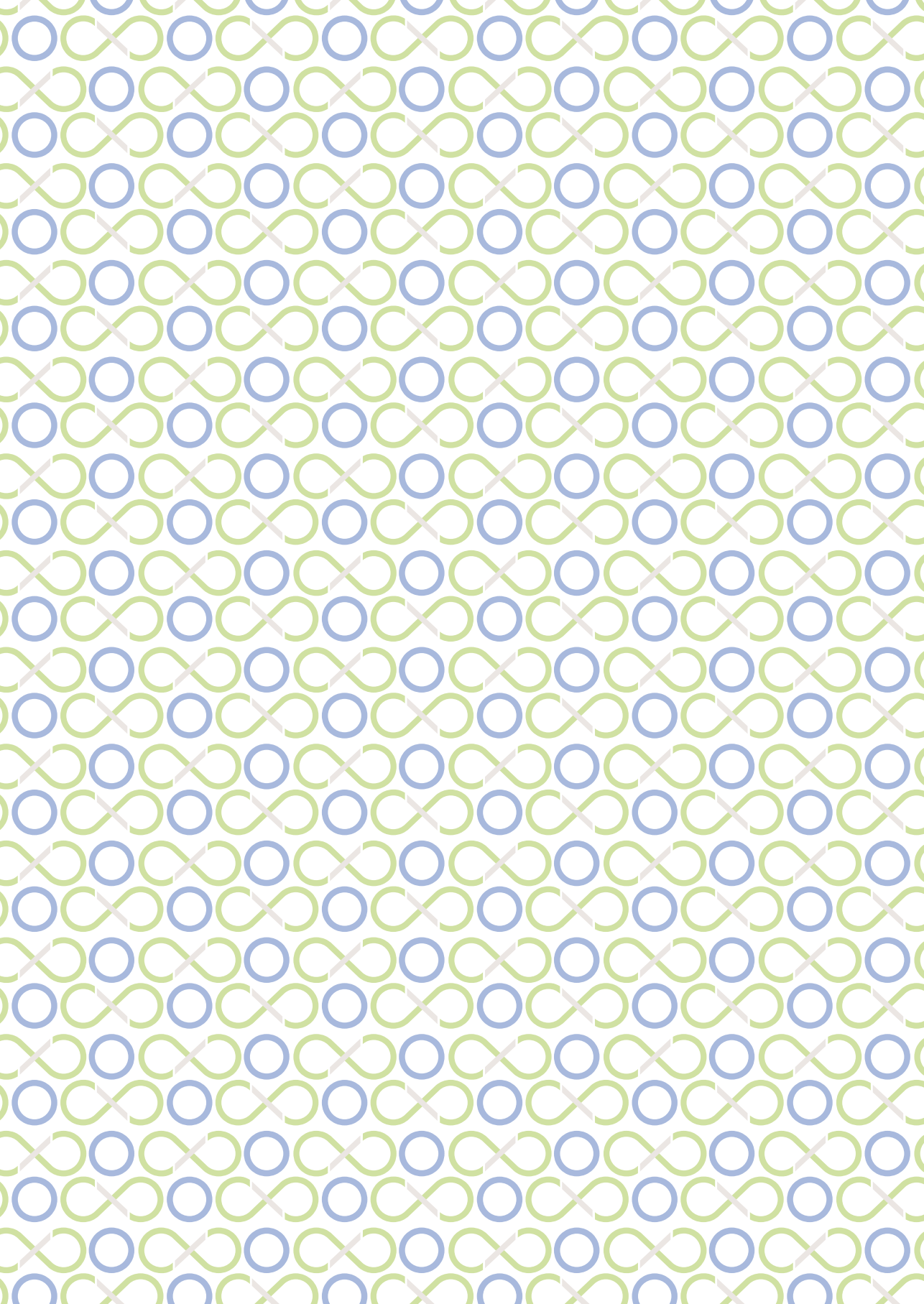

Dobra ekonomija u dobrim primjerima
Izveštaj o poduzetništvu u tranziciji prema
postkarbonskom društvu

Sadržaj

5	Predgovor
6	Uvod
8	Primjeri
8	Socijalna zadruga Humana Nova
10	Biciklopopravljara
12	Rodin let d.o.o.
14	Energetska zadruga Otok Krk
16	Grupa solidarne razmjene Pula
18	Reciklirajmo zajedno – Udruga UZOR Hrvatske
20	Društvo za socijalnu ekologiju <i>Zeleno zlato</i>
22	Udruga Prospero
24	Zlatna Greda d.o.o.
26	Zadruga Praksa
28	Sapunoteka
30	Socijalna zadruga Prijateljica
32	Završne napomene
35	O Udruzi ZMAG

Predgovor

Dobra ekonomija je ona ekonomija koja je dobra. To je ekonomija koja podupire kvalitetu života u cijeloj zajednici; koja stvara obilje prilika i mogućnosti da zadovoljimo svoje potrebe bez ugrožavanja drugih; koja pravedno koristi i dijeli resurse; koja prihvaća odgovornost, a njeguje solidarnost; koja poštuje održivost ekosustava.

Svjesni smo kako je jedan od najvećih problema današnjeg svijeta destruktivnost pravila i vrijednosti na kojima počiva ekonomija. S devastirajućim posljedicama za većinu ljudi i prirodu. Istovremeno smo svjesni da većina ljudi danas osjeća i shvaća kako je ta ekonomija loša, dok je mnogima još uvijek nevidljivo, nejasno i u magli kakva bi to mogla biti ekonomija koja je dobra, koja generira i ostavlja pozitivne posljedice za ljude i prirodu.

Zato smo odlučili manje se baviti lošom ekonomijom, a više predstavljati, upoznavati, pričati i učiti o brojnim modelima i mogućnostima *dobre ekonomije*. To je još jedna velika razlika dobre od loše ekonomije. Dobra ne inzistira samo na jednom jedinom ispravnom modelu koji se mora slijepo slijediti u svakom trenutku i na svakom mjestu, već poštivajući lokalne specifičnosti i društveni kontekst nudi obilje modela i mogućnosti kojima možemo započeti svoj ulazak u svijet *dobre ekonomije*.

Dobra ekonomija je sve to, ali i više – svijet društvenog poduzetništva, etičkih fondova i banaka, zajedničkog rada i solidarnosti, očuvanja općeg dobra i resursa, trgovinskih sustava lokalne razmjene (LETS), regionalnih valuta te novca bez kamata i duga.

Takav svijet i takvu ekonomiju vrijedi stvarati.

— DRAŽEN ŠIMLEŠA

Uvod

¹ Vidi: Daniel Lerch, **Postkarbonski gradovi: planiranje za doba energetske i klimatske neizvjesnosti** - priručnik za lokalne uprave za postupanje u okolnostima smanjivanja dostupnosti nafte i globalnog zatopljenja, Rijeka, 2011.

Izveštaj pred vama je pokušaj da na jedno mjesto stavimo neke od najboljih primjera dobre ekonomije u Hrvatskoj, primjera inicijativa koje ne samo da su počele od dobre ideje nego su tu ideju i razvile kao praktično održivu u svojoj zajednici. Izveštaj je također dio projekta međunarodnog projekta **REconomy** na kojem ZMAG (Zelena mreža aktivističkih grupa) surađuje s organizacijom **Transition Network**. REconomy je nova, tranzicijska ekonomija koja razvija otpornost lokalnih zajednica na globalnu ekonomsku krizu, krizu fosilnih goriva i klimatske promjene. Mi smo to nazvali *dobrom ekonomijom*.

Pojam tranzicije u *postkarbonsko*¹ društvo je kod nas još relativno nov, ali će se o njemu još puno čuti. Mi pojam ‘tranzicija’ (re)definiramo kao prijelaz u društvo koje je održivo, koje koristi resurse samo u onoj mjeri koliko se oni stignu obnavljati, u kojem kreativno pronalazimo rješenja unutar svoje lokalne zajednice prije nego ih krenemo “gotova” kupovati od multinacionalnih korporacija. Tranzicija o kojoj mi govorimo polazi od toga da zajednice same najuspješnije mogu pronaći odgovore na svoje probleme, jer je sama zajednica resurs – kojeg ni fosilna goriva u neograničenim količinama, niti novac ne mogu nadomjestiti.

Postoje neke stvari i usluge koje svaka zajednica treba. Svi trebamo hranu, energiju, odjeću, alate i slično. Svaka zajednica mora imati riješen način brige za svoje članove te poticati inkluziju i participativno odlučivanje. Treba nam održiva gradnja i sustavi korištenja već izgrađenih ali trenutačno nekorisćenih prostora, treba nam održivi prijevoz ljudi i roba. Trebaju nam poticaji lokalnoj ekonomiji kroz sustave razmjene, a treba nam i novih/starih vještina i znanja.

Svaka zajednica u tranziciji u *postkarbonsko* društvo trebat će inicijative i društvena poduzeća koja pokrivaju upravo ta područja. Očito je da će u dobroj ekonomiji biti više konkretnih i radno intenzivnih aktivnosti, a manje onih poput transporta, proizvodnje ambalaže ili marketinga – u dobroj ekonomiji

najbolja i nezamjenjiva reklama je osobni kontakt i osobna preporuka. Naše zajednice u tranziciji će izgledati drukčije, ali opet nekako poznato – jer će biti po mjeri nas samih.

Dobra ekonomija je ekonomija koja zadržava resurse i vrijednost unutar zajednice, a naši primjeri pokazuju da je često potrebno samo prepoznati resurse kao takve. Gotovo sve inicijative navedene u izvještaju koriste kao polazni materijal nešto što već imaju a prije se nije korisno upotrebljavalo – to može biti nešto poput stare odjeće, vrećica ili papira koji se smatraju otpadom, do korisnih znanja i vještina koje članovi zajednice već imaju i rado dijele.

Neke od inicijativa su registrirana trgovačka društva ili obrti, neke su zadruge, udruge građana ili neformalne inicijative. Neke se u potpunosti samofinanciraju i imaju više zaposlenih, neke se u potpunosti oslanjaju na rad volontera. Ta raznolikost je u redu i poželjna, a odabrani modeli su uspješni svaki na svoj način.

U ovom trenutku u Hrvatskoj *dobra ekonomija* nije teorija, ni patent, ni strategija, nego je praksa ovih pozitivnih inicijativa, koju i druge zajednice mogu primijeniti kod sebe. Ovim izvještajem želimo podijeliti te dobre ideje. Iako nam je sasvim jasno da *dobra ekonomija* u našoj zemlji raste postupno i organski, želimo i njoj dati vjetar u leđa.

— GORDANA DRAGIČEVIĆ

Socijalna zadruga Humana Nova

www.humananova.org

Zadruga Humana Nova potiče zapošljavanje osoba s invaliditetom i drugih društveno isključenih osoba kroz proizvodnju i prodaju kvalitetnih i inovativnih tekstilnih proizvoda od ekoloških i recikliranih materijala.

Misija / ciljevi

Cilj nam je uključivati marginalizirane skupine na tržište rada i doprinosti održivom razvoju lokalne zajednice kroz donacije i reinvestiranje dobiti u razvojne programe. U proizvodnim procesima koristiti reciklirane materijale i materijale bez štetnog utjecaja na prirodu, odgovorno koristiti resurse, educirati i informirati javnost o važnosti ponovnog korištenja resursa i uporabi zdravih i ekoloških proizvoda. Naši proizvodi su odgovor na stvarne potrebe korisnika, a u svakom vlaknu proizvoda utkano je zadovoljstvo i dobrobit djelatnika, zadrugara, prirode i zajednice. Na ovaj način Humana Nova aktivno doprinosi održivom razvoju lokalne zajednice, smanjenju siromaštva i očuvanju prirode.

pripadnice nacionalnih manjina, četiri dugotrajno nezaposlene starije žene, jedna visokobrazovana mlada dizajnerica tekstila kojoj je to prvo zaposlenje, dvije dugotrajno nezaposlene mlade majke, te kao upravitelj ekonomist. Volontere po zakonu nažalost ne smijemo imati, no iz udruge osoba sa invaliditetom, koje su članice zadruge, povremeno dolaze osobe koje kod nas stječu radne navike te dobijaju osjećaj pripadnosti, važnosti, podiže im se značajno i razina samopouzdanja.

Je li projekt financijski stabilan? Uspijevate li se samofinancirati?

Cilj nam je do sredine 2014. osigurati financijsku samoodrživost, u 2014. ostvariti prvih 75.000 kuna, te kontinuirano ulagati u nove tehnologije i razvoj zadruge. Zadruga koristi mjere za zapošljavanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, te sufinanciranje osoba sa invaliditetom od strane Fonda za profesionalnu rehabilitaciju, ali smo na tržištu ravnopravno poduzeće kao i svako drugo, bez ikakvih povlastica ili potpora, te tako moramo konkurirati cijenom, rokovima i kvalitetom.

Kako je sve počelo?

Što vas je potaknulo na ovaj projekt?

Kad ste počeli s radom? Kakav je ustroj vaše organizacije?

Humana Nova je socijalna zadruga, a osnovana je 2011. godine u okviru projekta "ESCO – edukacija za socijalno zadrugarstvo – nove mogućnosti za osobe s invaliditetom", koji je provodila Udruga **Autonomni centar ACT** iz Čakovca.

Specifičnost zadruge Humane Nove ogleda se u tome što se u njoj, kao članovi zadruge, pojavljuju udruge i fizičke osobe koje su prepoznale vrijednost inicijative i potencijale uključivanja osoba s invaliditetom i drugih društveno isključenih skupina u proizvodnju kvalitetnih i traženih proizvoda. Članovi su spremni svojim angažmanom, radom i financijskim ulozima pomoći pokretanje, rad i razvoj zadruge, kao i lokalne zajednice.

Koliko ljudi radi na projektu?

Od toga koliko zaposlenih, koliko volontera?

Zadruga trenutno broji 18 zadrugara/ki, a zaposleno je 16 osoba: šest osoba s invaliditetom, dvije

Lokalizacija: je li proizvodnja lokalna? Koristite li u proizvodnji lokalne materijale i u kojoj mjeri? Je li distribucija proizvoda lokalna?

U proizvodnji kao osnovu koristimo materijale, tj. rabljenu odjeću prikupljenu u lokalnoj zajednici. Čateks Čakovec, jedan od rijetkih proizvođača tkanine u Hrvatskoj, naš je dobavljač većine tkanina koje kupujemo, tako da možemo reći da je proizvodnja lokalna. Isto vrijedi i za distribuciju proizvoda – u skladištu u Čakovcu može se kupiti rabljena odjeća na kilograme, u Malom dućanu u Koprivnici mogu se kupiti naši reciklirani i redizajnirani proizvodi, dok smo preko webshopa, gdje se nalaze naši reciklirani i redizajnirani proizvodi, dostupni po cijeloj Hrvatskoj.

Na koji način projekt pozitivno utječe na okoliš?

U Međimurskoj županiji je u 2011. godini na odlagalište bilo bačeno 540 tona tekstilnog otpada. U 2012. godini smo sakupili i zbrinuli 75 tona tekstila, odjeće i obuće, svakodnevnim donacijama građana i organizacijom par većih akcija sakupljanja. Za cijelu 2013. godinu smo, u suradnji s komunalnim poduzećima, napravili kalendar sakupljanja tekstila, odjeće i obuće u Međimurskoj županiji, gdje smo postavili i 10 kontejnera za tekstil, odjeću i obuću, što je super prihvaćeno od strane građana. Do kraja 2013. (uključujući i 2012.) sakupljeno je 190 tona tekstila, odjeće i obuće. Sve što sakupimo možemo zbrinuti, tako da ništa ne završava na odlagalištu, što itekako znači da uspijevamo u naumu rješavanja problema tekstilnog otpada.

Na koji način projekt pozitivno utječe na zajednicu u kojoj djelujete?

Socijalna zadruga Humana Nova lider je društvenog poduzetništva, prepoznat u široj regiji. Zadruga je svojim djelovanjem aktivno i izravno doprinijela izgradnji društva tolerancije i suradnje te je pomogla socijalno isključenim osobama i njihovim obiteljima unaprijediti njihovo samopouzdanje i kvalitetu života. Kao što šira zajednica podupire nas, tako i mi doniramo odjeću siromašnijim obiteljima u Međimurskoj i Koprivničko-križevačkoj županiji. A svojim radom i zalaganjem mijenjamo i način razmišljanja kod ljudi – više ne bacaju odjeću, radije je doniraju nama.

Biciklopopravljaona

<http://biciklopopravljaona.zelena-akcija.hr>

Biciklopopravljaona je projekt pod okriljem Udruge **Zelena akcija** kojim se osigurava prostor i sav potreban alat za popravak vasesg bicikla. Servis je utemeljen na “uradi sam” principu, a korištenje Biciklopopravljaone, kao i sva stručna pomoć, je besplatno.

Misija / ciljevi

Pomoći ljudima da si poprave bicikl. Promovirati održivi transport (u tu svrhu smo, osim popravlanja bicikala, organizirali i neke popratne događaje poput “Posvećenja biciklističkog proljeća”). Štediti resurse i promovirati štednju resursa kroz prikupljanje i daljnje prosljeđivanje starih biciklističkih djelova. Podizati društvenu solidarnost tako što omogućujemo građanima da pružaju jedni drugima usluge besplatno, da besplatno razmijenju znanja itd. Na kraju krajeva, pomoći ljudima da uštede novce.

Kako je sve počelo? Što vas je potaknulo na ovaj projekt? Kad ste počeli s radom? Kakav je ustroj vaše organizacije?

Biciklopopravljaona je inicijativa, odnosno projekt udruge Zelena akcija. Prvenstveni motiv je bio promocija održivog transporta i promocija ponovne uporabe (*re-use*). Projekt je krenuo tokom ljeta 2009. godine.

Koliko ljudi radi na projektu? Od toga koliko zaposlenih, koliko volontera?

Jedna osoba zaposlena u Zelenoj akciji manji dio svog radnog vremena posvećuje vođenju biciklopopravljaone. Posljednjih šest mjeseci manji dio svog radnog vremena biciklopopravljaoni posvećuje i jedna osoba koja se u Zelenoj akciji nalazi na Stručnom osposobljavanju za rad bez zasnivanja radnog odnosa. Volontera u biciklopopravljaoni ima 15-ak.

Je li projekt financijski stabilan? Uspijevate li se samofinancirati?

Moglo bi se reći da je projekt financijski stabilan, ali nije samofinanciran. U biciklopopravljaoni primamo potpuno neobavezne dobrovoljne donacije korisnika koje su dovoljne otprilike za obnavljanje fonda alata, te potrošni materijal (kao što su ulja, zakrpe za bicikle, itd.). Međutim, troškovi režija i najma prostora se ne bi mogli pokriti iz donacija koje sada dobivamo i pokrivaju se iz budžeta Zelene akcije. Uz to, veliki dio alata kojima se koristi i biciklopopravljaona kupljeno je za potrebe nekih drugih projekata Zelene akcije. Jedan profesionalac u Zelenoj akciji se bavi koordinacijom projekta, što je, također, dosta važno za uspjeh.

Lokalizacija: je li proizvodnja lokalna? Koristite li u proizvodnji lokalne materijale i u kojoj mjeri? Je li distribucija proizvoda lokalna?

Proizvodnja (tj. u našem slučaju, usluga) je potpuno lokalna. Distribucija je, također, lokalna. Bicikli i stari dijelovi koje skupljamo i koristimo za *re-use* su su svi lokalno prikupljeni. Alati koje koristimo pri radu, osim nekih rijetkih, nisu lokalni – međutim dobar dio ih je iz Slovenije, dakle nisu previše proputovali. Nisu lokalni materijali poput ulja i zakrpe za gume.

Na koji način projekt pozitivno utječe na okoliš?

Vjerujemo da projekt ohrabruje ljude da koriste bicikl; čini popravak jeftinijim i pruža ljudima priliku da nauče kako da sami poprave bicikl. Sprječava da iskoristivi biciklistički djelovi budu odbačeni u smeće, a vrlo često sprječava da stari bicikli budu bačeni u smeće. Neki stari bicikli, koje profesionalni serviseri baš i ne vole popravljati, dovedeni su u biciklopopravljajoni u red i sada se koriste.

Na koji način projekt pozitivno utječe na zajednicu u kojoj djelujete?

Ljudi imaju priliku dobiti neku uslugu, a ponekad i dio bicikla, besplatno. Ljudi imaju prilike učiti jedni od drugih. Ljudi imaju prilike volontirati, tj. pomagati drugima. Vjerujemo da to doprinosi izgradnji društvene solidarnosti.

Želite li još nešto dodati?

Nedavno smo proslavili 3.000-ti popravak. Biciklopopravljajona je otvorena za građane svakog četvrtka od 17 do 20 sati. Nisu potrebne prethodne najave, a prosjeku po terminu obavimo 20-ak popravaka.

Rodin let d.o.o.

www.roda.hr

http://webshop.roda.hr

Udruga Roda – Roditelji u akciji je kroz svoj projekt proizvodnje i promocije platnenih pelena danas prepoznata kao uspješan i pozitivan primjer društvenog poduzetništva.

Misija / ciljevi

Misija Rodinog društvenog poduzeća je motivirati kupce da svjesno biraju društveno odgovorne proizvođače i proizvode čija dodana vrijednost višestruko obogaćuje zajednicu i vraća joj dio vrijednosti, da razmišljaju o utjecaju vlastitih odabira na zdravlje i okoliš, te demotivirati konzumerizam kroz ponudu proizvoda koji se mogu ponavljano koristiti, reciklirati i nasljeđivati.

Kako je sve počelo? Što vas je potaknulo na ovaj projekt? Kad ste počeli s radom? Kakav je ustroj vaše organizacije?

Tijekom godina, zbog želje i potrebe da Udruzi osiguramo stalne i stabilne prihode razvijen je oblik društvenog poduzetništva koji je u potpunosti pratio vrijednosti, ciljeve i misiju organizacije. Projekt šivanja, prodaje i promocije platnenih pelena počeo je tako što smo jednu od Rodinih misija pretvorile u proizvod – od 2004. godine promoviramo “platneno pelenaštvo” kao opciju bolju za bebe, okoliš i budžet roditelja. Ideja da same proizvodimo proizvod koji smo promovirale jednostavno se nametnula sama od sebe. Krajem 2012. godine, iz različitih organizacijskih razloga i činjenice da je pothvat svojim rezultatom

i veličinom prerastao okvire koje zakonodavstvo nameće udrugama, Rodin se poduzetnički pothvat odvojio u zasebno poduzeće, Rodin let d.o.o. (u 100% vlasništvu Udruge), s ciljem omogućavanja brzog i učinkovitijeg dopiranja do većeg broja korisnika s proizvodima, uslugama, a posredno i aktivnostima.

Koliko ljudi radi na projektu? Od toga koliko zaposlenih, koliko volontera?

Na početku, projekt je bio zamišljen da pelene šivaju nezaposlene majke, kod kuće. Zbog toga smo u projekt uključile naše članice i volonterke, sa raznim znanjima i vještinama, koje su osmislile kroj pelene, sašile pelenu, te kontinuirano

testirale nove modele. No, nakon nekog vremena ideja sa šivanjem doma pokazala se lošom iz razloga što nismo mogle ispuniti očekivanja naših kupaca, te smo zbog toga proizvodnju preselile u Zaštitnu radionicu u Varaždinu, koja zapošljava osobe sa invaliditetom. Danas su u Rodinom poduzeću zaposlene dvije osobe, za četiri osobe (u Zaštitnoj radionici) osiguravamo plaće, te dio profita preusmjeravamo u Udrugu Roda.

Je li projekt financijski stabilan? Uspijevate li se samofinancirati?

Projekt smo započele uz pomoć sredstava američke organizacije AED (Academy for Educational Development). Nadalje, tijekom djelovanja unutar Udruge Roda (do 2012.) naš projekt je podržavala organizacija NESST (Nonprofit Enterprise and Self-Sustainability Team) pružajući nam edukativnu i savjetodavnu pomoć. Otkako djelujemo kao zasebno poduzeće Rodin let d.o.o. iza nas je prva godina koju smo završile pozitivno.

Lokalizacija: je li proizvodnja lokalna? Koristite li u proizvodnji lokalne materijale i u kojoj mjeri? Je li distribucija proizvoda lokalna?

Platnene pelene i ostale proizvode ne samo da proizvodimo lokalno, već za naše partnere biramo društveno odgovorna i socijalno osjetljiva poduzeća, Zaštitnu radionicu u Varaždinu i Socijalnu zadrugu Humana Nova iz Čakovca. Distribucija proizvoda je također lokalna. Nažalost, tkanine potrebne za izradu pelena izuzetno teško nalazimo u Hrvatskoj, uz silnu želju i trud to nam ne uspijeva. Glavninu naših tkanina nabavljamo u inozemstvu imajući na umu nabavku prirodnih i netretiranih tkanina.

Na koji način projekt pozitivno utječe na okoliš?

Cijeli naš proizvodni asortiman ima za cilj potaknuti korisnike na upotrebu prirodnih materijala, na recikliranje i ponovnu upotrebu. Dakako, korisnici platnenih pelena direktno djeluju na smanjenje otpada na odlagalištima jer u suprotnom, jedna beba u svom pelenaškom razdoblju ostavi iza sebe oko 1 tonu jednokratnih pelena, a te pelene čine čak 5% ukupnog otpada u Hrvatskoj. Samo podatak za daljnje razmišljanje – u Hrvatskoj se godišnje rodi oko 40.000 beba...

Na koji način projekt pozitivno utječe na zajednicu u kojoj djelujete?

Ono što mislimo da radimo najbolje, jest da svojim primjerom potičemo i motiviramo druge na primjenu socijalno – društvenog modela poslovanja i dijelimo svoja iskustva i znanja. Dakako, u posljednje vrijeme surađujemo i s nekim obrazovnim institucijama sa željom da mlade ljude upoznamo i educiramo o društvenom poduzetništvu. U drugu ruku, osiguravamo posao za osobe sa invaliditetom, te dio profita koji ostvarujemo preusmjeravamo u Udrugu Roda koja dalje ostvaruje svoje projekte, besplatne za za krajnjeg korisnika – zajednicu.

Želite li još nešto dodati?

Pokušavale smo i svakodnevno pokušavamo pronaći tkanine i proizvođače u Hrvatskoj. Ako poznajete nekoga, bile bismo zahvalne da nas spojite!

Energetska zadruga Otok Krk

<http://ezok.hr>

Energetska zadruga Otok Krk je prva ovakva zadruga u Hrvatskoj, a radi na tome da obnovljivi izvori energije i energetska učinkovitost postanu dostupni svakom privatnom, pravnom i društvenom subjektu na otoku.

Misija / ciljevi

Cilj nam je realizirati što više projekata proizvodnje električne energije iz sunčeve energije na otoku Krku ali i šire, doprinijeti očuvanju okoliša, zaštiti klime, održivom razvoju otoka Krka i razvoju turističke djelatnosti kao glavne privredne grane na otoku, te potaknuti ostale subjekte na korištenje obnovljivih izvora energije, kako bi umanjili a potom i eliminirali ovisnost otočana o nestajućim i sve skupljim fosilnim gorivima. Željeli bismo da otok Krk na turističkom tržištu bude prepoznat kao destinacije koja se odgovorno odnosi prema zaštiti okoliša i klime.

Kako je sve počelo? Što vas je potaknulo na ovaj projekt? Kad ste počeli s radom? Kakav je ustroj vaše organizacije?

Grad Krk i sve općine zadužili su komunalno poduzeće Ponikve da počne raditi na energetici i ideji da se uspije proizvesti iz obnovljivih izvora onoliko energije koliko otok Krk potroši. Kako to ne bi bilo moguće bez udruživanja što više žitelja otoka Krka, došlo se na ideju udruživanja u zadrugu. Takvo udruživanje bi pomoglo svim našim stanovnicima da lakše i povoljnije postave takve fotonaponska postrojenja na svoje krovove, parkirališta... ili na terene. Zadruga bi educirala ljude, pomogla pri skupljanju dokumentacije, ishodovala povoljne kredite za sve, a kasnije bi se išlo i u zajednička ulaganja u proizvodnju energije iz raznih obnovljivih izvora energije. Radili bismo i na zapošljavanju. Odmah smo utvrdili da je osnivanje zadruge bio čisti pogodak i po pitanju uštede pri ishodovanju dokumentacije i nabavci opreme – smanjili smo sve troškove 2,5 do 7 puta. Osnovani smo kao zadruga 31. srpnja 2012. i istovremeno počeli sa djelovanjem i edukacijama.

Koliko ljudi radi na projektu? Od toga koliko zaposlenih, koliko volontera?

Zadruga je kod osnivanja imala 19, a sada nas je 31 zadrugara. Imamo još preko 270 zainteresiranih budućih zadrugara. Poželjno je da oko 2/3 zadrugara budu fizičke osobe, a oko 1/3 pravne. Grad Krk je član zadruge, kao i komunalno poduzeće Ponikve d.o.o. Zadruga zapravo funkcionira kao da je neprofitna organizacija, a broj ljudi koji rade na projektima je prema potrebi. Nijedan nije zaposlen u zadrugi, svi su volonteri.

Je li projekt financijski stabilan? Uspijevate li se samofinancirati?.

Za sada je projekt financijski stabilan jer sve radimo volonterski. Imamo velike planove. Nažalost, čekamo državu da nam ne ukine kvote i da zajedno krenemo u energetska neovisnost.

Lokalizacija: je li proizvodnja lokalna? Koristite li u proizvodnji lokalne materijale i u kojoj mjeri? Je li distribucija proizvoda lokalna?

Još nismo u pravoj zajedničkoj proizvodnji. Imamo dosta projekata pojedinačnih

fotonaponskih sistema na svojim krovovima – pomogli smo oko dokumentacije za fotonaponske sisteme, u ishodovanju nepovratnih sredstava za nabavku i ugradnji kolektora za toplu vodu, plinskih spremnika i kotlova na drva, plin i pelete. Jedan od zadrugara, komunalno poduzeće Ponikve, može se pohvaliti fotonaponskim postrojenjem od 136,3 kW na krovu hale za deponijski otpad Treskavac.

Na koji način projekt pozitivno utječe na okoliš?

Jasno je da se štetne emisije CO₂ smanjuju lokalnom proizvodnjom energije iz obnovljivih izvora, jer manje ovisimo o fosilnim gorivima, te se manje energije gubi u transportu. Energetska zadruga postiže još i veći učinak na zaštitu okoliša i klime time što educira i potiče žitelje otoka da i samostalno instaliraju obnovljive sustave.

Na koji način projekt pozitivno utječe na zajednicu u kojoj djelujete?

Energetska zadruga Otok Krk je dobar primjer udruživanja lokalne samouprave i komunalnog poduzeća s fizičkim osobama, s istim ciljem. Zadruga omogućuje članovima zajednice da štede novac prilikom ulaganja u obnovljive sustave, ali od naročite važnosti je i međusobno povezivanje i razmjena znanja i informacija. Upravo pripremamo dokumentaciju za energetske edukativni centar koji bi bio vezan za obnovljive izvore, ekoučinkovitost, zgradarstvo, učinkovit promet, uštedu vode i razvrstavanje otpada. Sam bi centar bio bi pasivna kuća, s električnim biciklom i automobilom i punionicom za električna vozila. a pružao bi mogućnost svakome da može doživjeti što možemo ostvariti u budućnosti.

Želite li još nešto dodati?

Hrvatska, a i sve jedinile lokalne samouprave preuzele su obvezu da će do 2020. godine smanjiti potrošnju električne energije iz fosilnih goriva za 20%, smanjiti emisiju CO₂ za 20%, ali i da će imati 20% energije iz obnovljivih izvora. Želja nam je da otok Krk bude prvi otok, tj. prva regija u Hrvatskoj, energetske neovisna i sa 0% emisije CO₂.

Grupa solidarne razmjene Pula

www.solidarna-pula.com

Grupa solidarne razmjene Pula okuplja ekološke proizvođače hrane i kupce u jednoj inicijativi – kroz zajedničku nabavku hrane i eko tržnicu, prvu i jedinu takvu u Hrvatskoj.

Misija / ciljevi

Misija naše grupe solidarne razmjene je održavati kratak lanac neposredne trgovine poljoprivrednih proizvoda. A ciljevi bi se mogli svrstati na sljedeće: detaljnije istražiti zakon i pronaći pravnik za GSR; istražiti koji nam proizvodi fale u grupi i dogovoriti suradnju s proizvođačima; organizirati tematske manifestacije po sezonama na eko tržnici; uvesti praktične radionice za članove grupe; pokrenuti otvorena vrata poljoprivrednih imanja; osigurati članovima koji su izgubili posao košaricu kroz ispomoc na njivi.

Kako je sve počelo?

Što vas je potaknulo na ovaj projekt?

Kad ste počeli s radom? Kakav je ustroj vaše organizacije?

Naša grupa solidarne razmjene je neformalna građanska inicijativa, a sve je započelo projektom **Fine niti lokalnih razvoja**. Od početka prve grupe koja je krenula na ljeto 2012. godine do danas u organizaciju GSR Pule je bilo uključeno mnogo članova koji su dali sve od sebe da bi imali sustav kojeg imamo danas. Također u svemu tome nas je i podržao Grad Pula ustupivši nam prostor koji je nekad davno bio predviđen za tržnicu ali doduše nije zaživio. Mogli bi reći da su naši članovi grupe solidarne razmjene aktivisti koji se trude potaknuti oživljavanje gradskih površina sa namjerom podizanja društvenog kapitala i dobrobiti zajednice pošto je ovakva akcija dala dodatnu vrijednost tom dijelu grada. Zapravo, sve je bio logičan slijed zbivanja pošto se ekološki proizvođači nisu jasno isticali svojom ponudom dok

su bili samo dio pulske tržnice, primarno zbog šarolike ponude voća i povrća često sumnjivog podrijetla. Pokretanjem tržnice htjeli smo jednim dijelom ljudima koji koriste ekološku hranu olakšati kupovinu i istaknuti se na tržištu, jer do sad nismo čuli da niti jedan grad u RH ima vlastitu tržnicu ekoloških proizvoda.

Koliko ljudi radi na projektu? Od toga koliko zaposlenih, koliko volontera?

Nemamo neki fiksni broj, ovisno o potrebi ali negdje između 5 do 10 ljudi koji volontiraju. Također solidarna nabavka proizvoda podržava nekoliko lokalnih proizvođača hrane.

Je li projekt financijski stabilan? Uspijevate li se samofinancirati?

Ove godine smo po prvi put izglasali proračun grupe tako da se za trenutne potrebe uspijevamo samofinancirati.

Lokalizacija: je li proizvodnja lokalna? Koristite li u proizvodnji lokalne materijale i u kojoj mjeri? Je li distribucija proizvoda lokalna?

Povrće, med, eterična ulja i žitarice su lokalno proizvedne, a voće nam dolazi iz Slavonije kako nemamo ni jednog ekološkog proizvođača voća na našem području. Neke stvari ne možemo naći lokalno, tako da povremeno znamo otići primjerice u Italiju po sjeme. Što se distribucije tiče, lokalna je i doseže radijus od 120 km od naših proizvodnih jedinica.

Na koji način projekt pozitivno utječe na okoliš?

Jedan od utjecaja našeg GSR-a nalazi se u promoviranju ekološke poljoprivrede i pravednih odnosa na tržištu te zagovaranju lokalnog razvoja gdje potičemo redefiniranje značenja pojma "razvoj" kako bi on stvarno doveo do održivosti, a ne podrazumijevao maksimalno i neučinkovito iskorištavanje prirodnih resursa na uštrb kvalitete života sadašnjih i budućih generacija.

Na koji način projekt pozitivno utječe na zajednicu u kojoj djelujete?

Želimo razvijati komunikacijske vještine, povjerenje i suradnju unutar lokalne zajednice jer vjerujemo da je upravo to temelj i osnovni preduvjet zajednice. Poticanje suradnje na kreiranju pravednijeg i održivijeg sustava prehrane pokazalo se da jača zajednicu i socijalno i ekonomski, te sprječava zaboravljanje tradicijskih odnosa i vrijednosti na lokalnom tržištu.

Želite li još nešto dodati?

Slavite svoje pobjede.

Reciklirajmo zajedno – Udruga UZOR Hrvatske

www.uzorhrvatske.hr

Udruga za održivi razvoj Hrvatske (UZOR Hrvatske) razvila je inovativan i održiv sustav za odvojeno priupljanje papira za reciklažu teretnim biciklima koji se iz Koprivnice širi i na druge gradove.

Misija / ciljevi

Misija Udruge je djelovanje za održivi razvoj Hrvatske na društveno odgovoran i inovativan način. U 2014. godini ključni nam je cilj uspostaviti besplatan sustav za skupljanje starog (otpadnog) papira teretnim biciklima od vrata do vrata u prigradskim naseljima i okolnim mjestima. Namjera nam je teretnim biciklima skupiti 360 tona otpadnog papira, spasiti 6.120 stabala (jednu lijepu šumu), spriječiti emisije 87 tona stakleničkih plinova (CO₂), stvoriti 2 nova radna mjesta za dugotrajno nezaposlene i marginalizirane društvene skupine, imati ukupno 5 zaposlenih vozača teretnih bicikala te omogućiti besplatnu uslugu skupljanja otpadnog papira teretnim biciklima 10.000 kućanstava u gradu Koprivnici i okolici.

Kako je sve počelo? Što vas je potaknulo na ovaj projekt? Kad ste počeli s radom? Kakav je ustroj vaše organizacije?

“Reciklirajmo zajedno” je naš projekt na pokretanje kojeg nas je potaknuo konkretan problem u lokalnoj zajednici. Uočili smo da značajan broj naših sugrađana još uvijek nema izgrađenu svijest i naviku odvojenog skupljanja otpadnog papira u vlastitim kućanstvima. Također, u našoj lokalnoj zajednici (gradu Koprivnici) nije postojao dovoljno jak poticaj ni uspostavljen sustav za odvojeno skupljanje otpadnog papira u kućanstvima, na mjestu nastanka. Zato su velike količine starog papira, koji je koristan otpad i vrijedna sirovina za proizvodnju novog papira, svakodnevno završavale u našem okolišu – na gradskom komunalnom deponiju i u prirodi. S radom pomoću teretnih bicikala smo počeli 21. svibnja 2010. godine.

Koliko ljudi radi na projektu?

Od toga koliko zaposlenih, koliko volontera?

Na projektu kontinuirano radi osmero ljudi. Trenutno su zaposlena trojica vozača teretnih bicikala, a u funkcioniranju sustava svakodnevno im pomaže još petero volontera.

Je li projekt financijski stabilan? Uspijevate li se samofinancirati?

Projekt je financijski stabilan zahvaljujući svojoj inovativnosti i konkurentnosti, ali i društveno odgovornim partnerima iz privatnog i javnog sektora. Potpuno samofinanciranje imamo u planu ostvariti krajem 2014. godine.

Lokalizacija: je li proizvodnja lokalna? Koristite li u proizvodnji lokalne materijale i u kojoj mjeri? Je li distribucija proizvoda lokalna?

Inovativan sustav za skupljanje otpadnog papira teretnim biciklima u kućanstvima od vrata do vrata je trenutno još uvijek strogo lokalnog karaktera. No, glavni nam je cilj u 2014. godini napraviti regionalni iskorak za skupljanje otpadnog papira teretnim biciklima na okolna mjesta. Gdje god je to moguće, u proizvodnji i nabavi

opreme i materijala koristimo lokalne dobavljače i oni su zastupljeni sigurno u više od 75 % nabava. Otpadni papir se ne dostavlja kupcima, već se postojeći kupac Ugovorom o poslovnoj suradnji obavezao za potrebe utovara otpadnog papira privremeno postaviti veliki spremnik od 30 m³ na dogovorenu lokaciju u lokalnoj zajednici. Zaposlenici Udruge u suradnji sa zaposlenicima partnera (GKP Komunalac) vrše utovar otpadnog papira u spremnik kupca pomoću radnog stroja (utovarivača), a kupac se obvezuje odvoz izvršiti najkasnije u roku od 48 sati svojim vozilom.

Na koji način projekt pozitivno utječe na okoliš?

Projekt ima pozitivan utjecaj na okoliš kroz ostvarene ekološke rezultate/ utjecaje: broj spašenih stabala; sačuvani prirodni resursi (drvo); manje emitiranih stakleničkih plinova (CO₂); manje odloženog korisnog otpada na odlagalište – sačuvan odlagališni prostor; sačuvana pitka voda; manje potrošene nafte i prirodnog plina (fosilnih goriva); manje potrošene električne energije.

Na koji način projekt pozitivno utječe na zajednicu u kojoj djelujete?

Projekt ima pozitivan utjecaj na zajednicu u kojoj djelujemo kroz sljedeće društvene rezultate/utjecaje: 3 zaposlene osobe; u 2014. godini su u planu još 2 novostvorena radna mjesta za dugotrajno nezaposlene i marginalizirane društvene skupine; za 10.000 kućanstava omogućena besplatna usluga skupljanja otpadnog papira teretnim biciklima u gradu Koprivnici i okolici.

Želite li još nešto dodati?

Naš inovativan sustav za skupljanje otpadnog papira teretnim biciklima u kućanstvima, od vrata do vrata, je skalabilan odnosno primjenjiv i u drugim naseljima u Hrvatskoj, Europi i svijetu!

Društvo za socijalnu ekologiju *Zelena zlato*

www.zelenozlato.org

Zelena zlato je proizvod, a ujedno i projekt samozapošljavanja lokalnog stanovništva u nerazvijenim (ratom zahvaćenim) ruralnim područjima na održivom prikupljanju samoniklog ljekovitog bilja .

Misija / ciljevi

Misija nam je biti od pomoći lokalnoj zajednici u kojoj djelujemo na način da povezujemo, najjednostavnije rečeno, ponudu i potražnju. Ponuda i potražnja se mijenjaju od projekta do projekta, ali svim projektima je zajedničko da gledamo kako postaviti samoodržive sustave unutar kojih će ljudi zadovoljiti svoje potrebe bez ugrožavanja svoje okoline u najširem smislu. Kako bi to postigli, povezujemo javni, civilni i privatni sektor.

Kako je sve počelo? Što vas je potaknulo na ovaj projekt? Kad ste počeli s radom? Kakav je ustroj organizacije?

Sve je krenulo sa selidbom iz grada na selo. Poznavajući što sve ljudi iz grada potražuju, te vidjevši što sve ljudi sa sela mogu ponuditi, bilo je samo pitanje odabira sa čime krenuti. Razmišljali smo o voću, povrću, proizvodima na bazi meda... I na kraju se oprijedilili za samoniklo bilje. To je bilo logično s obzirom da je sakupljanje stara tradicija koja ne postavlja velike tehnološke zahtjeve, a pritom danas potražnja za aktivnim sastojcima iz samoniklog bilja kontinuirano raste. Prve projektne aktivnosti su pokrenute

2009. godine. Registrirani smo kao udruga građana, ali bez bliske suradnje sa lokalnim samoupravama, zadrugama i tvrtkama iz privatnog sektora ne bismo mogli funkcionirati. "Socijalna ekologija" u nazivu udruge se odnosi na filozofske koncepte koje je postavio Murray Bookchin govoreći o etici, ekologiji i zajedništvu kao temeljima rekonstrukcije društva, dok je "Zelena Zlato" došlo iz našeg prvog projekta sakupljanja samoniklog bilja koje se s jedne strane tretira kao korov, dok su ga drugi spremni 'zlatom platiti'.

Koliko ljudi radi na projektu? Od toga koliko zaposlenih, koliko volontera?

U našoj udruzi na projektima radi dvoje ljudi. Partnerska zadruga "Glinska Banovina" za potrebe projekta zapošljava troje ljudi i ima preko 30 kooperanata koji sakupljaju samoniklo bilje. Za uključene lokalne obitelji sakupljanje ljekovitog bilja predstavlja značajni dodatni izvor sredstava jer im se kroz projekt omogućuju cijene otkupa prosječno 5 puta veće od tržišnih. Volontere službeno nemamo, ali imamo velik broj ljudi dobre volje koji se nekako uvijek nađu na pravom mjestu u pravo vrijeme kako bi nam pomogli.

Je li projekt financijski stabilan? Uspijevate li se samofinancirati?

Projekt je financijski stabilan u smislu da se bilje sakuplja po narudžbama koje se ugovaraju na početku sezone branja. Samim time broj kooperanata i količine bilja koje se sakuplja variraju iz godine u godinu, zavisno od tržišta. Ipak, razvojni momenti u projektu bili su financirani kroz razne natječaje, donacije i slično. Što se tiče samofinanciranja – samo od ovog projekta nitko od nas ne bi mogao živjeti,

no kada nastupamo zajedno, omogućujemo nastavak provedbe projekta na način koji zadovoljava sve uključene.

Lokalizacija: je li proizvodnja lokalna? Koristite li u proizvodnji lokalne materijale i u kojoj mjeri? Je li distribucija proizvoda lokalna?

Proizvodnja je lokalna da lokalnija ne može biti. Cijela suština je bila angažirati ljude u ruralnim predjelima na sakupljanju samoniklog bilja u svojoj neposrednoj okolini. Kompletan pogon za preradu bilja kao i sami strojevi, ručno su rađeni prema našim specifikacijama. Gotovi proizvodi distribuiraju se isključivo kroz apoteke i biljne ljekarne u Hrvatskoj.

Na koji način projekt pozitivno utječe na okoliš?

Kroz kontrolirano, plansko sakupljanje samoniklog bilja naši kooperanti zapravo paze na terenu. Prije svega njima je u interesu održivo sakupljanje bilja jer na taj način čuvaju stabilan prinos na svom terenu. Samim time, oni paze i na ostale utjecaje, poput bilo koje vrste oštećenja i onečišćenja. Ujedno, kroz ovaj projekt pokrenuta je i prva instanca ekološke certifikacije samoniklog bilja u Hrvatskoj. Sve dobre prakse koje smo sakupili u proteklih 5 godina ugrađujemo u kurikulum edukacije berača samoniklog bilja, na temelju kojega razvijamo sustav teoretske i praktične obuke. Znamo da u sektoru samoniklog bilja postoji veliki razvojni potencijal, ali smo itekako svjesni da se kroz neodgovoran pristup može nanijeti velika šteta prirodi, a samim time i poslovanju.

Na koji način projekt pozitivno utječe na zajednicu u kojoj djelujete?

Osim što izravno educiramo i zapošljavamo lokalnu populaciju, aktivno skrbimo o terenu na kojem djelujemo. Istovremeno, doprinosimo povezivanju dionika unutar lokalne zajednice, promičući mogućnosti samozapošljavanja s jedne strane i održivog razvoja s druge.

Želite li još nešto dodati?

Model rada temeljen na multisektorskoj suradnji i načelima održivog razvoja lokalne zajednice koji smo razvili kroz projekt Zeleno Zlato, trenutno primijenjujemo na dva nova projekta. Prvi je 'Gradski vrtovi Sisak', u sklopu kojeg u suradnji sa Gradom i gradskim udrugama želimo građanima omogućiti organsko vrtlarenje za vlastite potrebe. Drugi projekt, trenutno u pripremi i temeljen na istom modelu samozapošljavanja, ima za cilj omogućiti održivo sakupljanje, preradu i plasman biomase.

Udruga Prospero

www.udruga-prospero.hr

Udruga Prospero iz Like je uspješna priča o samoorganiziranja zajednice (uglavnom žena) i korištenju tradicijskih vještina i odbačenih materijala za izradu unikatnih predmeta, od papuča do torbe.

Misija / ciljevi

Misija udruge je osnaživanje i aktivnost žena u Lici za dobrobit obitelji i zajednice. Ciljevi i svrha osnivanja udruge su osnaživanje žena i mladih putem samozapošljavanja i stjecanje kontrole nad vlastitim životom, unaprjeđenje položaja žena i izgradnja civilnog društva putem savjetovanja i edukacija, te unaprjeđenje odnosa među spolovima, psihosocijalnog i ekonomskog statusa žena i mladih, putem projekata namijenjenih ženama i mladima, različitog etničkog i socijalnog porijekla kao i javnosti općenito kroz edukacijske oblike rada.

i okolice. Deset članova udruge odaziva se na volontirske akcije u zajednici. U budućnosti se nadamo zapošljavanju većeg broja ljudi kroz Ličku žensku socijalnu zadruhu.

Je li projekt financijski stabilan? Uspijevate li se samofinancirati?

Partneri smo na četiri EU projekta i nositelji na jednom. Od samog početka djelovanja udruge samofinanciramo se kroz održavanje tečajeva i prodaju proizvoda koje napravimo u udruzi. Smatramo da nas je kao udruhu to samofinanciranje i održalo na okupu jer smo s tim smanjili ovisnost o donatorima i donacijama.

Lokalizacija: je li proizvodnja lokalna? Koristite li u proizvodnji lokalne materijale i u kojoj mjeri? Je li distribucija proizvoda lokalna?

Proizvodimo u prostorijama i s opremom od udruge te koristimo resurse koje

Kako je sve počelo? Što vas je potaknulo na ovaj projekt? Kad ste počeli s radom? Kakav je ustroj organizacije?

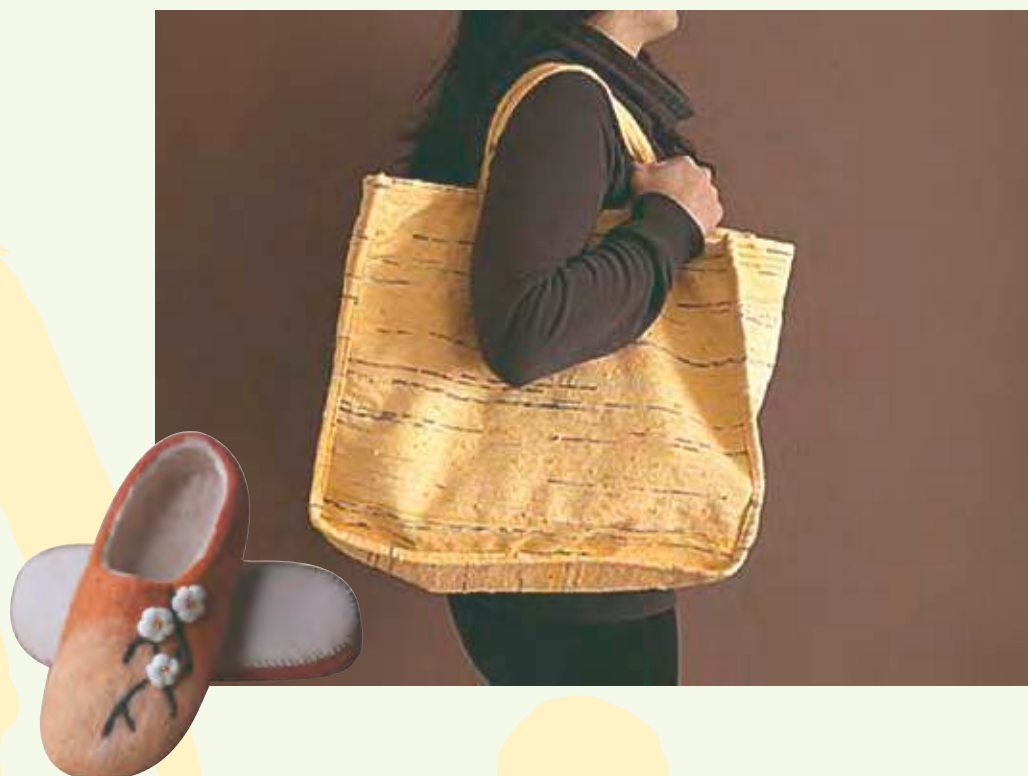
Tijekom godina rada od 2003. godine kada smo osnovali udruhu, kako se udruha razvijala i jačala kapacitete, došli smo u stadij da danas možemo raditi na lokalnom razvoju zajednice i biti organizatori u zajednici. U sklopu edukativnih radionica koje provodimo u udruzi kreirali smo veći broj proizvoda u raznim tradicijskim obrtima – na primjer, koristimo tradicionalni tkalački stan za izradu predmeta od upotrijebljenih plastičnih vrećica. Imamo i učionicu, a izrađujemo i predmete od vune i keramike.

Koliko ljudi radi na projektu?

Od toga koliko zaposlenih, koliko volontera?

Kroz projekte u udruzi sada rade četiri osobe, kroz daljnji rad na projektima zaposliti ćemo još tri osobe. Kroz programe javnih radova (njega i pomoć u kući, te ekologija i očuvanje okoliša) zapošljavamo 24 dugotrajno nezaposlene osobe s područja Gračaca

imamo, a to su vuna, odbačeni odjevni predmeti, korištene najlonske vrećice te tradicijska znanja i vještine. Od tog materijala radimo razne uporabne i ukrasne proizvode tradicijskim tehnikama rada. Distribuiramo te proizvode u našem objektu kraj Cerovačkih špilja i u obližnjim parkovima prirode te nacionalnim parkovima.

Na koji način projekt pozitivno utječe na okoliš?

Nastojimo koristiti ekološki prihvatljive materijale i prilikom proizvodnje čuvati okoliš. U proizvodnji koristimo lokalni materijal – vunu, te recikliramo odjevne predmete i plastične vrećice.

Na koji način projekt pozitivno utječe na zajednicu u kojoj djelujete?

Svim našim aktivnostima je motiv upravo razvoj zajednice. Želimo prezentirati i prenijeti tradicijska znanja koja već imamo, kao i putem njih uobličiti proizvode koji zajednici donose prihod.

Positivan učinak na zajednicu prije svega je što smo uspjeli motivirati mještane da se uključe te pokreću neke nove inicijative u kojima su oni nositelji razvoja zajednice. Promoviramo društveno poduzetništvo te pametno korištenje i očuvanje resursa koje imamo i na tome ćemo i dalje raditi.

Želite li još nešto dodati?

Za neke proizvode dobili smo i prestižne nagrade! Primjeri su nagrada za izvorni hrvatski suvenir i plaketu za društvenu inovaciju za proizvod pod nazivom Torbak napravljen reciklažom korištenih najlonskih vrećica.

Zlatna Greda d.o.o.

<http://zlatna-greda.org>

Misija / ciljevi

Cilj programa eko centra Zlatna Greda je zaštita i promocija prirodnih i kulturnih resursa Kopačkog rita i Baranje kroz edukaciju javnosti, manifestacije i razvoj ekoturizma

Zlatna Greda je prva eko-turistička agencija u Hrvatskoj, centar za edukaciju u prirodi i ujedno društveno poduzetnički projekt samofinanciranja **Udruge Zeleni Osijek**.

Kako je sve počelo? Što vas je potaknulo na ovaj projekt? Kad ste počeli s radom? Kakav je ustroj organizacije?

Udruga Zeleni Osijek je 1998. (nakon mirne reintegracije) počela provoditi edukativne programe u Baranji i Kopačkom ritu te je s vremenom nastala potreba za stalnom lokacijom. Godine 2003. unajmili smo upravnu zgradu bivše pustare Zlatna Greda i započeli s obnovom (akcije čišćenja, uređenja interijera, osmišljavanje sadržaja i programa). Dugo smo tražili idealnu lokaciju za budući Eko centar po cijeloj Baranji i pronašli upravo ovu oazu prirode. Lokacija je izvrsna jer je svega 200 m od granice Parka prirode Kopački rit, ima svega dva stalna stanovnika, obiluje divljim životinjama, a samo je 30 km udaljena od Osijeka. Udruga Zeleni Osijek je 2006. osnovala turističku agenciju Zlatna Greda d.o.o. kao model samofinanciranja.

Koliko ljudi radi na projektu? Od toga koliko zaposlenih, koliko volontera?
U Udruzi Zeleni Osijek trenutno je zaposleno devet osoba, a jedna osoba je na

stručnom osposobljavanju. Imamo stalnu bazu od oko 15 volontera te oko 60-ak aktivnih članova. Iako su svi zaposlenici aktivni na tekućim projektima, od kojih se većina odvija oko Eko centra, također svi radimo i na izvanprojektnim (programskim) aktivnostima u i oko Eko centra. U samoj agenciji Zlatna Greda d.o.o. zaposlena je jedna osoba. Budući da su aktivnosti u Eko centru sezonskog karaktera naše obaveze i angažmani ovise i o tome.

Je li projekt financijski stabilan? Uspijevate li se samofinancirati?

Udruga i Eko centar se i dalje u najvećoj mjeri (oko 75%) financiraju iz projekata (uglavnom EU) dok je ostatak samofinanciranje kroz djelatnost agencije i dozvoljene djelatnosti udruge. Nastojimo u budućnosti doći barem do omjera 50/50%.

Lokalizacija: je li proizvodnja lokalna? Koristite li u proizvodnji lokalne materijale i u kojoj mjeri? Je li distribucija proizvoda lokalna?

Budući da nemamo vlastitih proizvoda koristimo proizvode i usluge iz regije. Kao turistička agencija nudimo i druge sadržaje te umrežavamo lokalne turističke subjekte (ponuđače smještaja, restorane, vinske podruma, proizvođače suvenira, vodiče) i to za sada isključivo na lokalnu i u prekograničnoj regiji (Mađarska, Srbija) ako se radi o prekograničnim programima. Za sada smo isključivo receptivna agencija te goste dovodimo u našu regiju.

Na koji način projekt pozitivno utječe na okoliš?

Naš program to prvenstveno čini kroz edukaciju o zaštiti prirode, okoliša i općenito održivom razvoju za sve dobne skupine. Eko centar funkcionira preko održivo-razvojnih rješenja koja osim edukacijske imaju i praktičnu primjenu (obnovljivi izvori energije, kompostiranje, odvajanje otpada, načela odgovornog turizma). Također, udruga Zeleni Osijek je inicijator i sudionik brojnih ekoloških akcija, od čišćenja divljih deponija u Zlatnoj Gredi i ostalim vrijednim prirodnim područjima, do sadnje stabala, monitoringa biološke raznolikosti, javnih kampanja, okruglih stolova i ad-hoc akcija vezanih uz zaštitu prirode i okoliša.

Na koji način projekt pozitivno utječe na zajednicu u kojoj djelujete?

Kroz aktivnosti udruge i Eko centra mnogi su lokalni dionici i lokalni stanovnici sudjelovali u edukacijama, studijskim putovanjima, te projektima kroz koje su osnažili vlastite kapacitete. Kroz aktivnosti agencije, dovedene turističke grupe, lokalni turistički subjekti ostvaruju ekonomsku dobit i motivaciju za budući rad u sferi ekoturizma.

Želite li još nešto dodati?

Ministarstvo kulture RH proglasilo je 2011. godine cijelo naselje, odnosno pustaru Zlatna Greda zaštićenim kulturnim dobrom RH – to je velikim dijelom zasluga i Zelenog Osijeka koji je radio na obnovi upravne zgrade i ožvljavanju cijele pustare. Zaštita je poticaj za nove aktivnosti i uključenje većeg broja dionika u obnovu i stavljanje cijele pustare u funkciju održivog razvoja regije. Trenutno su u Eko centru Zlatna Greda rekonstrukcijski radovi te će otvaranje obnovljenog Eko centra s mnoštvom novih programa i sadržaja biti na jesen 2014. godine.

Zadruga Praksa

<http://praksa.hr>

Misija / ciljevi

Inženjerska zadruga za projektiranje, urbanizam i oblikovanje Praksa je društveno-ekonomsko udruženje ravnopravnih fizičkih i pravnih osoba koje neposredno su-odlučuju o svim aktivnostima i zajedničkom poslovanju. Solidarnost i uzajamna pomoć, integracija kulturnog i političkog angažmana u proizvodnu sferu, edukacija i razmjena znanja među članovima neke su od karakteristika i ciljeva ove zadruge.

Praksa nije običan arhitektonski ured – uz ponudu stručnih usluga iz područja arhitekture, urbanizma i dizajna, zadruga stavlja naglasak na uzajamnu pomoć, razmjenu vještina i društveni angažman članova u zajednici.

Kako je sve počelo? Što vas je potaknulo na ovaj projekt? Kad ste počeli s radom? Koji je ustroj organizacije?

Praksu su osnovali članovi Pulske Grupe u svibnju 2011. godine kao prvu inženjersku zadrugu na području Hrvatske, a trenutno u njoj djeluju arhitekti, fotografi, animatori, dizajneri i novinari s nekoliko godina radnog iskustva. Registrirani smo kao Inženjerska zadruga za projektiranje, urbanizam i oblikovanje.

Koliko ljudi radi na projektu? Od toga koliko zaposlenih, koliko volontera?

Zadruga zapošljava ukupno tri zaposlenika i redovito surađuje putem različitih oblika ugovora sa svojim članovima. Zadruga broji ukupno trinaest članova.

Je li projekt financijski stabilan? Uspijevate li se samofinancirati?

S obzirom na cijelokupnu situaciju u hrvatskom gospodarstvu i činjenicu da su plaće minimalne ali redovite, te da nemamo dugovanja odgovor bi po našoj procjeni bio da poslujemo stabilno. 2013. godine bili smo korisnici bespovratne potpore Ministarstva kulture za zadrugu, ali osim toga svi prihodi proizlaze iz poslovanja.

Lokalizacija: je li proizvodnja lokalna? Koristite li u proizvodnji lokalne materijale i u kojoj mjeri? Je li distribucija proizvoda lokalna?

Naši proizvodi su pretežito usluge, odnosno projekti, a osim toga objavljujemo studije u obliku tiskanih medija koji se štampaju najčešće u Rijeci za veće tiraže ili u samoj zadrugi na sitotisku. Korišteni materijal se kupuje u Puli ali nažalost nije proizveden lokalno.

Na koji način projekt pozitivno utječe na okoliš?

Cilj zadruge je solidarnost i uzajamna pomoć, integracija kulturnog i političkog angažmana u proizvodnu sferu te podupiranje razvoja društvene svijesti posebno na lokalnoj razini. Stoga ako društvo gledamo kao svojevrsni ekosistem cilj nam je pozitivno utjecati na njega. Također, neki od naših članova izradili su studije s prijedlozima za razvoj grada uključujući učinkovitiju organizaciju, lokacije za proizvodnju i rješenja za javni transport.

Na koji način projekt pozitivno utječe na zajednicu u kojoj djelujete?

Podupiranje i iniciranje društvenih i radničkih pokreta, projekata i inicijativa koji se rađaju u lokalnoj zajednici, s posebnim naglaskom na pravo na odlučivanje o prostoru i organizaciji rada temeljne su društvene aktivnosti zadruge.

Želite li još nešto dodati?

SFSN ☺

Sapunoteka

www.sapunoteka.com

Sapunoteka je mali obrt koji se bavi ručnom izradom sapuna i kozmetike od prirodnih sastojaka, a prva znanja o tradicionalnoj izradi sapuna od maslinovog ulja su nam prenijele naše bake.

Misija / ciljevi

Naša polazna točka u izradi kozmetike bile su ekologija i etičnost. To ishodište diktiralo nam je mnoge parametre, od materijala, ambalaže do samog pristupa tržištu. Nije nam cilj ispuniti normativnu formu, već zaista pružiti ekološki i etičan proizvod iza kojeg stojimo mi kao osobe.

Trenutno imamo dvoje zaposlenih, ali postoji i širi krug ljudi koji povremeno i prema potrebi sudjeluju u radu. Obitelj i prijatelji su bili od velike pomoći.

Je li projekt financijski stabilan? Uspijevate li se samofinancirati?

U potpunosti smo samofinancirani. Početna ulaganja su proistekla iz osobne štednje, a sva daljnja ulaganja smo odrađivali iz poslovanja obrta. Što se tiče financijske stabilnosti, zasada smo zadovoljni, ali stanje na tržištu općenito je dosta nepredvidivo, tako da kod nekih budućih planiranja često zauzimamo konzervativan stav. Ipak, trudimo se u svakoj godini ostvariti napredak, ma kako skroman.

Lokalizacija: je li proizvodnja lokalna? Koristite li u proizvodnji lokalne materijale i u kojoj mjeri? Je li distribucija proizvoda lokalna?

Proizvodnja je lokalna, a jedan od glavnih prioriteta nam je maksimalno korištenje lokalnih materijala, uz optimalnu kvalitetu proizvoda. Naš sapun proizvodi se od maslinovog ulja iz maslinika šibenskog kraja, a za neke proizvode koristimo domaće hladno prešano suncokretovo ulje kontroliranog porijekla. Trenutno je i distribucija proizvoda lokalna – po Hrvatskoj, ali postoji i mogućnost širenja. Možda je zgodno spomenuti i da smo se za distribuciju svojih proizvoda u Zagrebu udružili s lokalnom neovisnom knjižarom i dijelimo prodajni prostor.

Na koji način projekt pozitivno utječe na okoliš?

Trudimo se da proizvod koji stavljamo na tržište ima što manje negativne posljedice na okoliš. Koristimo velik udio lokalni sastojaka, što umanjuje onečišćenje transportom, te isključivo prirodne sastojke biljnog porijekla. Također,

Kako je sve počelo?

Što vas je potaknulo na ovaj projekt?

Kad ste počeli s radom? Kakav je ustroj organizacije?

S radom smo započeli prije 4 godine, a sve je započelo mnogo ranije iz naših osobnih sklonosti koje smo kasnije pretočili u malo ozbiljniju i poslovniju formu. Djelujemo u obliku obrta.

Koliko ljudi radi na projektu?

Od toga koliko zaposlenih, koliko volontera?

uvijek dajemo prednost sastojcima iz ekološkog uzgoja. Što se tiče pakiranja, smatramo da nema pretjeranog smisla imati visoki postotak organskih sastojaka strpanih u neekološku ambalažu, što je većinom slučaj, jer se nažalost većinom pokušava samo zadovoljiti forma koju propisuju institucije zadužene za ekološka certificiranja. Za ambalažu koristimo reciklirane i reciklirajuće materijale, poput kartona, aluminija i stakla.

Na koji način projekt pozitivno utječe na zajednicu u kojoj djelujete?

Positivan utjecaj na zajednicu je teže mjerljiv, ali smatramo da svaka lokalna proizvodnja doprinosi većom zaposlećnošću, većom podrškom ostalim lokalnim proizvođačima, pa tako i naša. Vjerujemo da je velik doprinos zajednici i u podizanje svijesti o tome kako se kvalitetni kozmetički proizvodi mogu izraditi ručno i od lako dostupnih domaćih sastojaka, te da su ta znanja s nama već od davnina.

Socijalna zadruga Prijateljica

www.uosim.hr (vidjeti pod 'Projekti')

Misija / ciljevi

Cilj zadruge je osigurati osobama iz ranjivih skupina društva ravnopravnu poziciju na tržištu rada, jer upravo oni zbog smanjenih sposobnosti nemaju mogućnosti biti ravnopravni s ostalima. Naša je želja ukazati da svatko kome se pruži prilika, jednaka šansa može od svoga rada i dostojno živjeti.

Zapošljavanje osoba s invaliditetom u Udruzi postalo je opterećenje, pa smo bili primorani pronaći drugačiji oblik samozapošljavanja. Shvativši da nam državne institucije neće uvijek moći pomagati i sufinancirati zapošljavanje osoba s invaliditetom, već da sami sebi moramo početi pomagati, u travnju 2011. registrirali smo "PRIJATELJICU" - socijalnu zadrugu. U sklopu projekta 'Svjetlost svijeća' s partnerom Udrugom Prijatelj prikupljaju se lampioni iz 15 kontejnera postavljenih na grobljima u Metkoviću i okolici, a parafin iz lampiona se reciklira u svijeće.

Prijateljica je socijalna zadruga koja uključuje osobe s invaliditetom u projekte reciklaže svijeća i tako otvara nove mogućnosti za osjetljivi dio zajednice.

Kako je sve počelo? Što vas je potaknulo na ovaj projekt? Kad ste počeli s radom? Koji je ustroj organizacije?

Registrirani smo kao socijalna zadruga. Socijalna zadruga Prijateljica nastala je iz Udruge osoba s invaliditetom Prijatelj – Metković, s ciljem okupljanja osoba s invaliditetom kroz samozapošljavanje.

Koliko ljudi radi na projektu? Od toga koliko zaposlenih, koliko volontera?

Na projektu reciklaže svijeća rade samo zadrugari, od čega je sedam osoba s invaliditetom. Trenutno u zadruzi nema zaposlenih osoba, a zadruga broji osam zadrugara. Ukoliko uspijemo ostvariti bolji plasman proizvoda zadruga neće zapošljavati samo osobe s invaliditetom već i druge marginalizirane osobe (bivše ovisnike, samohrane majke, mlade nezaposlene osobe...).

Je li projekt financijski stabilan? Uspijevate li se samofinancirati?

Projekt nije u potpunosti stabilan jer se ne uspijevamo samofinancirati, tj. ne uspijevamo se dovoljno plasirati na tržište, a osobito nailazimo na dosta problema kod naplate potraživanja.

Lokalizacija: je li proizvodnja lokalna? Koristite li u proizvodnji lokalne materijale i u kojoj mjeri? Je li distribucija proizvoda lokalna?

Postupak prikupljanja i reciklaže svijeća se odvija na lokalnoj razini. Svi materijali koje prikupimo se prerađuju u novi proizvod i plasiraju na tržište. Što se tiče distribucije, rasprostranjeni smo na područje naše Dubrovačko-neretvanske županije.

Na koji način projekt pozitivno utječe na okoliš?

Positivni utjecaji na okoliš oni su jasno vidljivi, u današnje doba globalizacije kad se količina smeća iz dana u dan povećava, zadruga radi na smanjenu količinu otpada. Sve se odvija na način da iskorištene lampione posjetitelji groblja odlažu u za to predviđene kontejnere. Lampioni se jednom tjedno prikupljaju i dovoze u radionicu, gdje zadrugari režu i odvajaju plastiku od parafina, a parafin tope te od njega proizvode nove reciklirane svijeće raznih boja, oblika i veličina.

Na koji način projekt pozitivno utječe na zajednicu u kojoj djelujete?

Osim što imamo pozitivne učinke na okoliš, u cjelokupnom poslovnom procesu aktivno sudjeluju osobe s invaliditetom. Želja u zadruzi je krenuti i u proces sakupljanja korištenih sapuna – u tu svrhu planira se postavljanje malih plastičnih kontejnera u hotele, te pokretanje tzv. socijalne farme, gdje bi se osobe s invaliditetom educirale za rad na poljoprivrednim kulturama, uzgoju životinja i slično.

Želite li još nešto dodati?

Tehnički proces obrade kod zadruge je još na nivou domaće proizvodnje, odnosno ručne izrade, kao i kod same reciklaže lampiona. Nadamo se kroz poticajna sredstva iz pristupnih fondova osigurati potrebnu opremu i za ovaj dio proizvodnje Zadruge, a time omogućiti otvaranje još radnih mjesta i primanje novih zadrugara. Jedan od problema na koje nailazimo je plasman proizvoda, jer su ljudi još uvijek skeptični prema proizvodima koje nudimo, a koji su izradile osobe s invaliditetom. No bez aktivnijeg angažmana samih osoba s invaliditetom priča o zapošljavanju ostaje samo slovo na papiru.

Završne napomene

Naš popis razrađenih dobrih primjera dobre ekonomije sigurno nije potpun, a i neke vrste inicijativa već su se drugdje umnožile. Projekt prikupljanja papira teretnim biciklima **Ekološko društvo Pan** repliciralo je u Karlovcu, dok još nekoliko mjesta osim Zagreba ima besplatan servis za bicikle. Primjerice nedavno je u Samoboru otvoren lokalni **Biciklarnik**.

Grupa solidarne razmjene ima već posvuda u zemlji, u Zagrebu ih djeluje nekoliko, a najveća grupa je u Rijeci. Najčešći primjer aktivnosti GSR-a je grupno nabavljanje sezonskog organskog povrća i voća direktno od malih lokalnih proizvođača, ali nije jedina – bit je u solidarnom i neposrednom načinu razmjene proizvoda i usluga, uz stvaranje odnosa međusobnog povjerenja. Razvoj ovog pokreta možete pratiti na www.grupasolidarnerazmjene.net.

Broj energetske zadruge također raste i neke od njih odlučuju da će se sva dobit preraspodjeljivati ili investirati unutar zajednice. Nedavno je **Energetska zadruga Kaštela**, u suradnji s **Programom Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP)**, održala akciju prikupljanja sredstava za energetske neovisne lokalne škole. Više na www.energetskezadruga.hr.

Još uvijek smo novi u primjeni modela razmjene bez novca, ali već postoji nekoliko inicijativa i na tom polju – kao što su **Banka vremena “Ura po ura”** u Puli, te **Buvljak razmjene** u Zagrebu.

U Hrvatskoj postoji i nekoliko udruga koje djeluju kao svojevrsni rasadnici društvenog poduzetništva i svakako ih valja spomenuti.

Autonomni centar ACT iz Čakovca s ciljem razvoja lokalne zajednice, poticanja društvene kohezije i rasta društvenog kapitala (generiranjem novih radnih mjesta, integracijom dugotrajno nezaposlenih i marginaliziranih skupina, uravnoteženim korištenjem i raspodjelom raspoloživih resursa)

od 2007. godine sustavno radi na osnivanju, inkubaciji i potpori različitih poduzetničkim eksperimentima, djelovanjem društvenih poduzeća – osim **Socijalne zadruge Humana Nova** to su grafički i web-dizajn studio **ACT Printlab d.o.o.**, **ACT Konto d.o.o.** za usluge računovodstva i knjigovodstva, te zadruga **Centar za eko-društveni razvoj CEDRA** Čakovec. Krajem 2013. godine ACT je u partnerstvu s Međimurskom županijom osnovao **Centar za pomoć u kući** Međimurske županije, a očetkom 2014. portfelj društvenopoduzetničkih pothvata nadopunila je još **Socijalna poljoprivredna zadruga Domači vrt**, restoran/catering i trgovina **Domaće jelo** i **ACT Press d.o.o.** za izdavaštvo. Sve zajedno formalno su okupili u ACT Grupi - konzorciju organizacija i pojedinaca/ki koji/e promiču, razvijaju i unapređuju društveno odgovorno ponašanje i poslovanje, društvenu i solidarnu ekonomiju, društveno poduzetništvo i civilno društvo. Više na <http://act-grupa.hr>.

Udruga Slap iz Osijeka, nastala 2000. godine s ciljem pronalaska odgovora na pitanje kako omogućiti ljudima da rade ono što vole i da od svog rada pristojno žive, ne samo da se danas dijelom samofinancira kroz svoje društveno poduzetništvo (tvrtku **Modra nit d.o.o.** u vlasništvu udruge), već dugi niz godina provodi edukacije i promovira društveno poduzetništvo kao odgovoran oblik poslovanja koje društvenu dobrobit stavlja ispred kapitala. Više o tome na njihovom portalu www.pomakonline.com.

Ovdje treba spomenuti i **Cluster za eko-društvene inovacije i razvoj**, ili kraće **CEDRA HR** – mrežu centara podrške za postojeće i potencijalne društvene poduzetnike. Cluster je u neformalnom obliku počeo djelovati još krajem 2011. godine, kada je pokrenut od strane nekoliko ključnih udruga i organizacija s dugogodišnjim iskustvom u promicanju društvenog poduzetništva, a 20. prosinca 2012. održana je osnivačka skupština koja je rezultirala osnivanjem udruge CEDRA HR sa sjedištem u Zagrebu. Više na www.cedra.hr.

Tranzicijsko poduzetništvo mogli bismo objasniti kao:

- financijski održiv poslovni model koji zadovoljava stvarne potrebe koje postoje u zajednici,
- tu ostvaruje društvenu korist,
- djeluje lokalno,
- ima pozitivan učinak na okoliš.

To mogu biti privatna profitna poduzeća ili neprofitna društvena poduzeća koja svu dobit vraćaju matičnoj udruzi ili ulažu u zajednicu, dok se poslovanje može odvijati upotrebom novca kao sredstva razmjene, neke komplementarne valute, jedinice vremena, bodova ili darovanjem.

Zamijetit ćete da svi ovi elementi nisu prisutni u primjerima uvrštenim u ovaj izvještaj. No kako će se širiti spoznaja o prednostima tranzicijskog poduzetništva – i ovom novom značenju riječi ‘tranzicija’ – sigurni smo da će poduzetnici i aktivisti u lokalnim zajednicama pronalaziti načine da tako djeluju i posluju.

Različitošću poslovnih modela u lokalnim ekonomijama zapravo može dovesti do raznolikosti koja podržava izgradnju otpornosti zajednice na klimatsku, energetska i financijska kriza. To sve zajedno, kao i raznolikost u našim primjerima - e, to je *dobra ekonomija!*

O Udruzi ZMAG

Udruga **Zelena mreža aktivističkih grupa** osnovana je 2002. godine s ciljem promoviranja, zagovaranja i praktične primjene održivih rješenja i modela. Glavna ideja jest slijediti etiku i načela permakulturnog dizajniranja, odnosno djelovati u području razvijanja i promoviranja ekoloških znanja i tehnologija te njihovog povezivanja sa socijalnim i ekonomskim područjima društvenog života. Udruga ZMAG okuplja organske vrtlare i proizvođače hrane, praktičare održivih tehnologija i graditeljstva, dizajnere permakulture, istraživače pravednih ekonomskih modela i participativnih oblika organiziranja te ravnopravnih međuljudskih odnosa, ekološke aktiviste i sve građane i građanke zainteresirane za održivo življenje. To radimo i tako živimo zato što vjerujemo da možemo promocijom, edukacijom i primjenom permakulturne etike stvoriti temelje za održivost.

ZMAG je danas najviše poznat po projektu **Reciklirano imanje**, otvorenom edukacijskom centru u selu Vukomerić kraj Zagreba, koji je u lokalnoj zajednici i šire prihvaćen kao inkubator održivih znanja i vještina. Od 2013. godine ZMAG u suradnji s **Nacionalnom zakladom za razvoj civilnog društva** djeluje kao jedan od sedam centara znanja za društveni razvoj u Republici Hrvatskoj, i to za područje održivog življenja i razvoja permakulture, te nacionalno tranzicijsko središte u suradnji s organizacijom **Transition Network**. Više na www.zmag.hr.

ZELENA MREŽA AKTIVISTIČKIH GRUPA

reciklirano imanje

Dobra ekonomija u dobrim primjerima

Izveštaj o poduzetništvu u tranziciji
prema postkarbonskom društvu

Tim projekta *Dobra ekonomija*:

Branimir Šloser, Dražen Šimleša,
Gordana Dragičević, Ivan Zoković,
Jele Dominis, Nenad Maljković.

www.dobra-ekonomija.hr

IZDAVAČ

ZMAG - Zelena mreža aktivističkih grupa

PRIPREMILA

Gordana Dragičević

UREDIO

Nenad Maljković

VIZUALNI IDENTITET

Ivan Zoković

DIZAJN

Jele Dominis, Ivan Zoković

TISAK

Tiskara Zelina

NAKLADA

1000 primjeraka

Kopiranje dozvoljeno;
nije za prodaju.

Vukomerić, ožujak 2014.

Izveštaj je pripremljen uz podršku
Projekta **REconomy** britanske
organizacije **Transition Network** i
zaklade **Rosa Luxemburg Stiftung**
Southeast Europe iz sredstava
njemačkog Saveznog ministarstva za
gospodarsku suradnju i razvoj.

REconomy Project

**ROSA
LUXEMBURG
STIFTUNG
SOUTHEAST
EUROPE**

ISBN 978-953-98985-4-8

Supported By:

